

РЕЦЕНЗИЯ

върху представените от гл. асистент **д-р Николай Цветанов Марков** материали за участие в конкурс за избор на **доцент** по научна специалност **„Говедовъдство и Биволовъдство“**, професионално направление **6.3.Животновъдство**, обявен за нуждите на **Институт по планинско животновъдство и земеделие гр. Троян** в държавен вестник **бр. 36, от 27 април 2018 г.**

Рецензент: проф. д-р Марин Тодоров - ИПЖЗ гр. Троян и Фонд научни изследвания, МОН - член на Постоянната комисия по оценка на научни проекти.

Единствен кандидат за участие в конкурса е гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков, който работи в отдел „Планинско животновъдство и земеделие“, ИПЖЗ гр. Троян.

По отношение на изискванията за допустимост до конкурса, кандидата отговаря на всички изисквания на чл.84 от Правилника на ССА за прилагане на закона за развитие на академичния състав. (отбелязан по нататък като Правилника)

Гл. асистент д-р Николай Цветанов Марков е роден на 27.07.1964 г. в гр. Свищов, област Велико Търново. Завършва средното си образование в Техникума по ветеринарна медицина гр. Ловеч, а през 1990 г. се дипломира и получава званието „зооинженер“ по специалност „зоотехника“ в ВИЗВМ гр. Стара Загора. От 1990 до 2016 г. работи последователно като зооинженер в кооперация с. Алеково обл. В.Търново, две години като зам. началник на производствената и стопанска дейност на затворите в Плевен и Белене, а след това е бил зам. директор и учител по биология и химия в СОУ „Димитър Благоев“ гр. Свищов.

Задочен докторант е в ИПЖЗ гр. Троян за периода 2008-2012 г. и през 2012г. придобива научната и образователна степен „доктор“ по научната специалност „говедовъдство и биволовъдство“. От 2016г. и досега работи в ИПЖЗ гр. Троян последователно като асистент и гл. асистент.

Наред с научноизследователската работа гл. асистент д-р Николай Марков е бил регионален председател на Асоциацията на Българското

черношарено говедо във Великотърновска и Плевенска области. Член е на Съюза на учените клон Свищов и Член-наблюдател на Българска академия за наука и изкуство – Диплом № 128.

За периода 2000 до 2002 г. е гост преподавател в Учебен център на Главната дирекция „Изпълнение на наказанията“ гр. Плевен по дисциплината „Организация, управление и маркетинг на стопанската дейност в МЛС.“

- **Научна и научно-приложна дейност**

- 1.1. Научни публикации**

Общо за периода на научната си дейност, гл. асистент д-р Николай Марков е публикувал сам и в съавторство 40 бр. публикации в т. ч.: 1 бр. дисертация, 1 бр. автореферат, научни статии 33 бр., три учебни помагала и 2 научно – популярни статии. От тях четири са свързани с дисертационния труд и три са рецензирани при конкурса за заемане на академичната длъжност главен асистент.

За участие в конкурса за доцент за рецензиране са представени: 28 научни публикации и три учебни помагала от които две са представени като монографии.

Представени са коректни копия на публикациите и оригинали на монографията и учебните помагала.

Съгласно изискванията на чл. 85 от Правилника, допустими за рецензиране са: **една монография, един самостоятелен научно-приложен труд и 28 научни публикации или общо 30 научни и научно-приложни публикации.**

Представеното „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство“ не съответства на изискванията за монография (отбелязана в списъка като такава) и затова ще се рецензира като самостоятелен научно-приложен труд.

Студията представена под номер 3 в раздел Учебни материали не е свързана с темата на конкурса и няма да се рецензира.

Анализа на научната и научно-приложна публикационна дейност по изискванията на чл. 85 т. 1, 2 и 3 показва, че кандидата **отговаря** на тези изисквания на Правилника.

По отношение на изискването за 5 публикации в международни издания, а е представена една, смятам че по големия брой на публикации в реферирани български списания, и предложените за

рецензиране два самостоятелни труда отпечатани с издателски номера, компенсират този недостатък.

Самостоятелни са 17 научни труда, а в 8 научни труда гл. ас. д-р Н.Марков е водещ автор.

От една публикация в списание с импакт фактор трудовете получават общ импакт фактор $IF = 2,44$.

Представената справка за цитиранията показва, че научните трудове са били цитирани общо 13 пъти.

Бил е участник в разработване и изпълнение на 5 научни проекта, от които 2 са финансирани от външни организации.

Рецензирани са 30 научни публикации както следва:

- Една монография от 105 страници на тема: "Физиологични основи на поведението на месодайни крави" ISBN 978-619-162-486-7 издателство „ИЗДАВАМКОМ“ гр. Плевен. Тя е рецензирана от проф. д-р Енчо Енев, ръководител на катедра „Физиология“ към Тракийския Университет, който отбелязва че монографията е добре конструирана и написана и може да бъде публикувана. Монографията е самостоятелен научен труд на гл. ас. д-р Марков и е издадена на основа на получени резултати от изследвания свързани със задочната докторантура на гл. ас. д-р Марков и непубликувани резултати по проект на ИПЖЗ гр. Троян „Усъвършенстване на системите за производство на мляко и месо от говеда“ за периода 2008-2016 година. По този проект са проведени наблюденията във връзка с монографията, както и всички изследвания по докторската дисертация на гл. ас. д-р Марков. Монографията третира един актуален проблем свързан с технологията на отглеждане, социалното и хранителното поведение и стресовите фактори възникващи при отглеждане на месодайните животни. Монографията е насочена към широк спектър от потребители: ученици от земеделските гимназии, студенти, зооинженери и фермери. Това обяснява разбираемия стил на текста, който се чете лесно и предлага знания, които са формирани на основата на анализа на ползваната литература и собствени изследвания на автора. Ползваната литературна справка е достатъчна да даде основни познания и информация по проблемите на поведението на месодайните крави. Наред със собствените изследвания по поведението и източниците на стрес

при пасищно отглеждане на месодайни крави са направени кратки характеристики на основните месодайни породи , което носи нова информация за ученици, специалисти и фермери, които са основната цел на монографията.

- Представени са шест броя научни публикации, които са с тематиката на монографичния труд без да я дублират: в т.ч. една (№8) е публикувана в международно издание сп. Global Journal of Science Frontier Research: D Agriculture&Veterinary, ISSN:0975-5896. За последните пет години списанието е имало импакт фактор от 6,73 /The AF of GJSFR=6,73 (2016) до 2,44 / Google Scholar Impakt Factor of GJSFR=2.44(2017)/. Останалите пет научни статии са публикувани в реферирани български издания (№ 11,20,22,28, 32).

- Представени са и 23 научни публикации, които не са във връзка с монографията и конкурсите за придобиване на научна степен „доктор“ и академичната длъжност „гл. асистент“.

Всички статии са публикувани в реферирани научни списания както следва:

- **19 бр.** (около 66%) от тях са публикувани в списание J. of Mountain Agriculture on the Balkans,ISSN 1311 -0489, издание на ИПЖЗ гр. Троян. Избора за публикуване основно в това списание на д-р Марков е обясним, защото то е единственото специализирано списание за планинско животновъдство и земеделие в България (каквато е основната тематика на кандидата).

Списанието е с международно значение. През последните пет години има публикации на колеги от България, Унгария; Чехия; Словакия; Русия; Украйна; Китай; Турция; Сърбия и Косово. Регистрирано е в Национален референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране (под No 333); и е реферирано в основните световноизвестни бази данни за научни изследвания - EBSCO; CABI , Directory of Research Journals Indexing.;

- **1 бр.** е представена в сп. Животновъдни науки -ISSN, 0547-7441 (под печат).;
- **1 бр.** е публикувана в списание Global J. of Science Frontier Research, ISSN 0975 - 5896,;
- **2 бр.** в списание Science and Technology, ISSN 1314 -4111;
- **3 бр.** в Социално-икономически анализи, ISSN 1313- 6909

Академично издателство на Великотърновския университет.;

- **1 бр.** в Eastern Academie J., ISSN 2367 – 7384, (под печат);
- **1 бр.** Една в J. of Volcan ecology, ISSN 1311 – 0527;
- **1 бр.** в списание „Диалог“, електронно издание на Стопанска академия гр. Свищов ISSN 1311 – 9206.;
- **2 бр.** в списание Хранително-вкусова промишленост, ISSN 1311 – 0179.;;
- Издаден е **един** самостоятелен научно-приложен труд „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство“ ISBN 978-619-162-398-3..

При изискуем брой статии по чл.85 т. 1, 2 и 3 в международни издания 5 бр. с общ импакт фактор 2.5 е представена 1 публикация. Статията е публикувана през 2018 г, в списание, което за последните пет години е имало IF- от 6,73 /The AF of GJSFR=6,73 (2016) до 2,44 / Google Scholar Impakt Factor of GJSFR=2.44(2017).

Рецензираните научни трудове показват, че изследователските интереси на кандидата са били разностранни:

- Основната част от публикациите на гл.ас. д-р Марков са посветени на проучване на млечната и месодайна продуктивност на крави от породите Черношарено говедо, Монбелиард и Симентал в Плевенски и Ловешки региони. Изследванията на млечната продуктивност е проведено в девет ферми при сходни условия на отглеждане , което дава възможност да се даде характеристика на популациите, възпроизводителните им качества и продуктивността. В редица публикации (18, 21) са интерпретирани данни от контролите на млечната продуктивността, състава на млякото и формиране на критерии за селекция при основните количествени и качествени признаци. Това представлява определен научно-приложен принос за характеризирание на популациите в тези региони.
- В публикации (№10, №16, №22) е установена месодайната продуктивност на говедата. Проучено е месната продуктивност на млечни породи отглеждани в Плевенски и Ловешки области (Черношарено говедо и нейни кръстоски с месодайни породи, Сментал и Монтбелиард). Установени са влиянието на породата и

начина на отглеждане върху растежа и развитието на телета за угояване. Установени са кланичните характеристики на крави от породата Черношарено говедо и нейни кръстоски с месодайни породи.

- Изследвани са пасищните условия и промените на качеството на тревата, съдържанието на протеин и макроелементи в пасищната трева (№22), и влиянието им върху продуктивността и телесното състояние на кравите през пасищния сезон. Тези регионални проучвания представляват определен научно-приложен принос.

Успоредно с тези изследвания са проучвани и:

- Проучване на технологични и развъдни аспекти на месодайното говедовъдство в България.
Публикуван е като самостоятелен научно-приложен труд „Практическо ръководство по месодайно говедовъдство“. Този труд обобщава изследванията на гл.ас.д-р Марков и отдела говедовъдство в ИПЖЗ гр. Троян, свързани с избора на порода, технология на отглеждане, използване на пасищата и продуктивността на животните отглеждани в предпланинските региони на Средна стара планина.
- Проучване на поведението на говеда:
Основната част на тези изследвания са отразени в монографията „Физиологични основи на поведението при месодайни говеда“. Наред с проучване на поведението на месодайни крави на пасището са проучени и поведението на различни породи и кръстоски: Българско родопско говедо и Монбелиард (№8), Черношарено говедо и кръстоски -ЧШГ х Херефорд (№11); категории говеда – лактиращи крави (№20), крави през угоителния период (№16) както и бозаещи телета , женски телета (№8, №11), Установни са породни различия, влияние на терените и качеството на пашата върху поведението и пасищната активност на животните. Подобен подход за всеобхватност и детайлно проучване на поведение, климат, характеристика на пасището, ботанически състав, химичен състав на пасищната трева, е характерен за малък брой съвременни разработки в България, което е персоналният оригинален принос в изследванията на гл. ас. д-р Марков.

- Проучване върху морфологични признаци при говеда и якове: Проучени са породни особености върху морфологията на носното огледало при говедата. Направено е изследване при породите Монтбелиард, БЧШГ и БРГ (№ 12, 13 и 14). Използвано е 3D изображение за по-обективно описание и характеристика (24). Тези изследвания са с оригинален принос за нашата научна литература.
- Оригинално проучване е направено и върху екстериора на якове (№23),
- С оригинален принос са и извършените проучвания върху сезонната динамика на дебелината на кожата и космената покривка при крави от породите Монтбелиард и Симентал (№25).
- Направена е морфологичен и топологичен анализ на дерматоглифа на пастирски кучета от породите Бордер коли и Средноазиатска овчарка, които са единствените по рода си изследвания в България и имат оригинален характер.
- Пет статии с обзорен характер са свързани със състоянието и тенденции за развитие на говедовъдството у нас и чужбина (19, 26, 29, 30 и 31). Те са публикувани в академичните електронни научни издания на Великотърновския университет (ел.сп. Социално-икономически анализи) и Стапанската академия Свищов. (електронно списание „Диалог“). Мисля че избора на тези електронни списания е добро попадение защото списанията са реферирани в престижни световноизвестни бази данни и публикуват оригинални научни изследвания **и анализи** в областите на икономиката, управлението, туризма и социалните науки. Като пример публикацията на д-р Марков (30) от 30.11.2016 г. до сега **има 197 изтегляния** от Bulgaria / France / Germany / Netherlands / Poland / Russian Federation / Ukraine / United Kingdom / United States.

Рецензираните научни публикации на кандидата се отличават с обстойно описание на материал и методики на експериментите. Използван е математическия пакет „Статистика“ за анализ на резултатите, който е достатъчен за този тип изследвания. Прави впечатление всеобхватността на изследванията и детайлизиране на отделните изследвания, обхващащи широк спектър от дейности: климат, характеристика на пасищата, породи и породни особености, проучване на млечна и месна продуктивност, угоителни способности на породите, поведение , проучване на малко изследвани морфологични признаци и

др., Смятам че този подход е силната страна на изследванията на д-р Марков и е възприет в малък брой съвременни разработки в България.

В част от публикациите се забелязва неточност в изказа и грешки при използваните определения.

Справка за приносите.

Д-р Марков ги е групирал в две групи: 17 бр. с научно-теоретичен принос и 9 с оригинален характер.

Така формулирани изводите са взети директно от отделните научни публикации и затова са толкова много. Приносите за цялостната дейност, трябва да отразяват приносите по отделните направления на изследвания. Затова съм ги посочил при анализа на публикациите. (Пет са оригиналните приноси и 7 са с научно-теоретичен принос).

Цитиране

Представената справка за цитиранията показва, че научните трудове са били цитирани общо 13 пъти.

Участия в изследователски проекти

За участие в конкурса, за заемане на длъжността «доцент», е необходимо участие в 5 проекта, от които 2 финансирани от външни организации. Кандидатът е представил списък с 5 проекта, от които два от външни организации. Не знам защо не са включени и двата проекта на ИПЖЗ по говедовъдство за периода преди 2012г, в които д-р Марков е включен като докторант и основните изследвания по дисертацията и част от публикациите са правени по тези проекти.

Участия в научни форуми

Представени са удостоверения за участие в 6 научни конференции с международно участие, организирани от ИПЖЗ гр. Троян.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Към момента на изготвяне на рецензията, гл. ас. Марков **отговаря** на изискванията на Чл. 84, ал 1 и ал. 2. от Правилника на Селскостопанска академия. Работи като зоотехник в с. Алеково, зам. директор на гимназия и учител по биология и химия в Свищов. През 2012

г. е защитил дисертация и придобива образователната и научна степен „доктор“, а през 2016 г. придобива научното звание „главен асистент“.

Научната продукция, както по количество, така и по стойност отговаря на изискванията на чл. 85 от Правилника.

От извършения анализ се вижда че гл.ас. Марков и извършил значителни по обем научни изследвания, които обогатяват зоотехническите познания във връзка с породите млечни говеда, технологиите в млечно и месодайно говедовъдство на България, хранене на говедата за мляко и месо, проучване на технологиите за отглеждане, продуктивността, селекцията и усъвършенстване на млечни породи говеда.

Има достатъчни по обем и значимост оригинални и научно-теоретични приноси, отбелязани в анализа на публикациите и изяви в научни прояви в България.

Като имам предвид монографията, учебните помагала, научната продукция и направените оригинални научни и научно-приложни приноси, преподавателски стаж и значимостта им за зоотехническата наука и практика, установявам че кандидата е покрил всички изисквания на закона за развитие на академичния състав. Това ми дава основание да дам **много добра** оценка на представените от гл. ас. д-р Марков материали по конкурса и да предложа на почитаемите членове на научното жури и научния съвет да избере гл. ас. д-р Николай Марков за „доцент“ в Институт по планинско жовотно и земеделие гр. Троян по професионално направление 6.3 Животновъдство, научна специалност „Говедовъдство и Биволовъдство“.

10.09.2018г.

гр. Троян

Рецензент:

проф. дсн Марин Тодоров